

CENTRAL
MACEDONIA
GREECE

KILKIS

Find your destination.

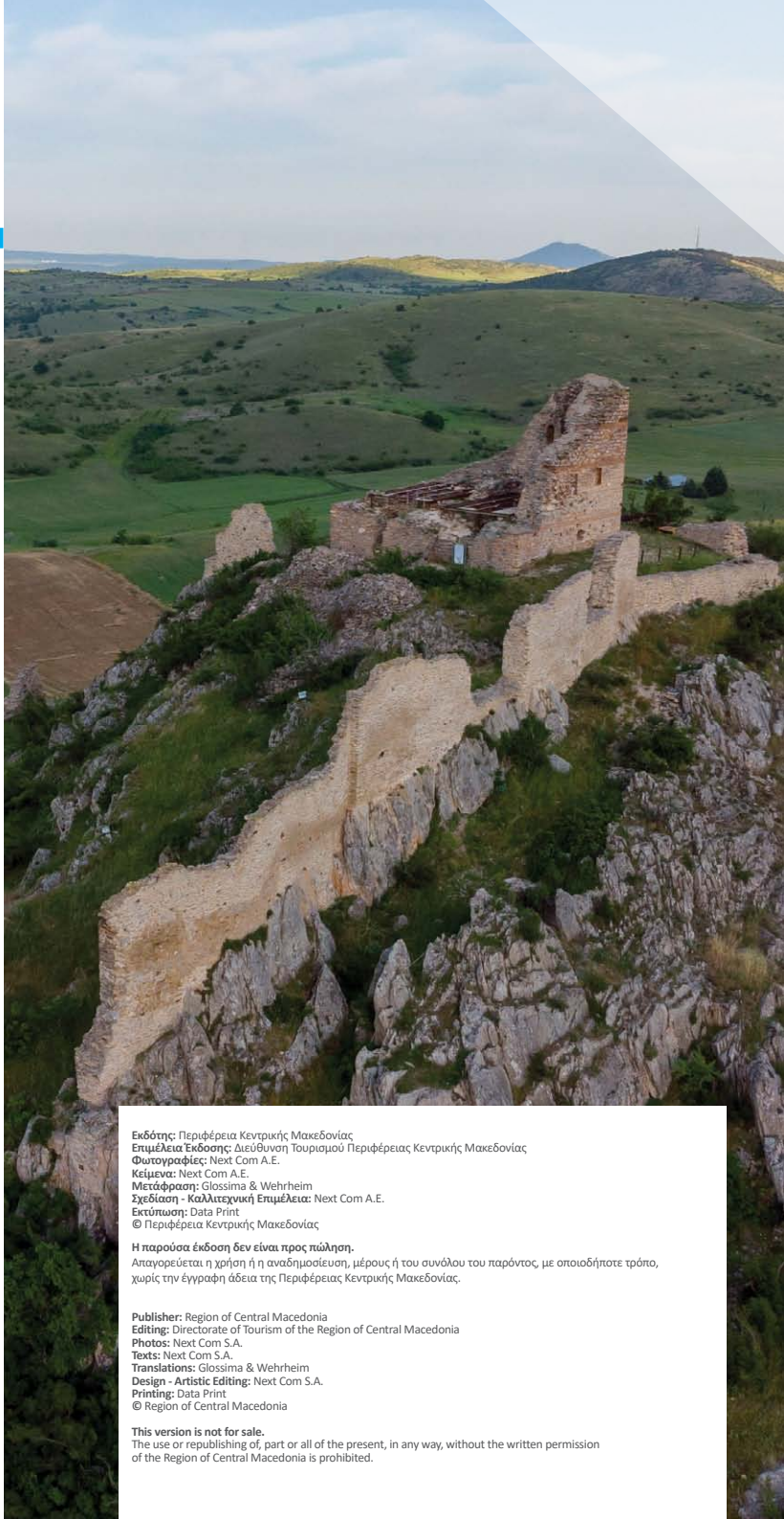
Do something **GREAT.**

GR
EN

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας Διασχίζοντας την Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς

Το άνοιγμα που βλέπει κανείς μεταξύ των βουνών του Πάικου και της Κερκίνης, αυτό που ξέρουμε και σαν Μπέλες, το άνοιγμα αυτό που οι παλαιότεροι ονόμαζαν και “μαλακό υπογάστριο” και που σήμερα διασχίζει την Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς από τον βορρά ως τον νότο του, είναι αυτό που δίνει την πορεία αυτού του ιδιότροπου ανέμου που οι ντόπιοι της Μακεδονίας λένε και Βαρδάρη. Η Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς έχει την τιμή να φιλοξενεί τη νότια πορεία αυτού του ανέμου που ανέκαθεν λειτουργούσε ευεργετικά για την ευρύτερη περιοχή, καθάριζε τις ομίχλες και την υγρασία. Σε αυτό το πέρασμα ο ταξιδιώτης μπορεί να αντικρίσει ένα σημαντικό, όχι όμως και τόσο γνωστό κομμάτι της Ελληνικής ιστορίας των αρχών του 20ου αιώνα¹. Πεδία μαχών των Βαλκανικών πολέμων και του Α' Παγκοσμίου Πολέμου με τα μνημεία τους, χωριά προσφυγικά, Βυζαντινά μνημεία, αρχαίες πόλεις και τους υδάτινους δρόμους του Γαλλικού και του Αξιού ποταμού. Τις καταπράσινες κοιλάδες τους, αλλά και πιο πέρα στις πλαγιές των βουνών, γαλάζιες λίμνες και καταρράκτες, βυζαντινά μοναστήρια, δάση με υπεραιωνόβιες οξιές και μονοπάτια, για πεζοπόρους, ποδηλάτες και αναβάτες. Αρκετές είναι οι διαδρομές που μπορεί κάποιος να ακολουθήσει, για να συναντήσει αυτή την πραγματικά πλούσια σε εναλλαγές περιοχή.

Εκδότης: Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
Επιμέλεια Έκδοσης: Διεύθυνση Τουρισμού Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας
Φωτογραφίες: Next Com A.E.

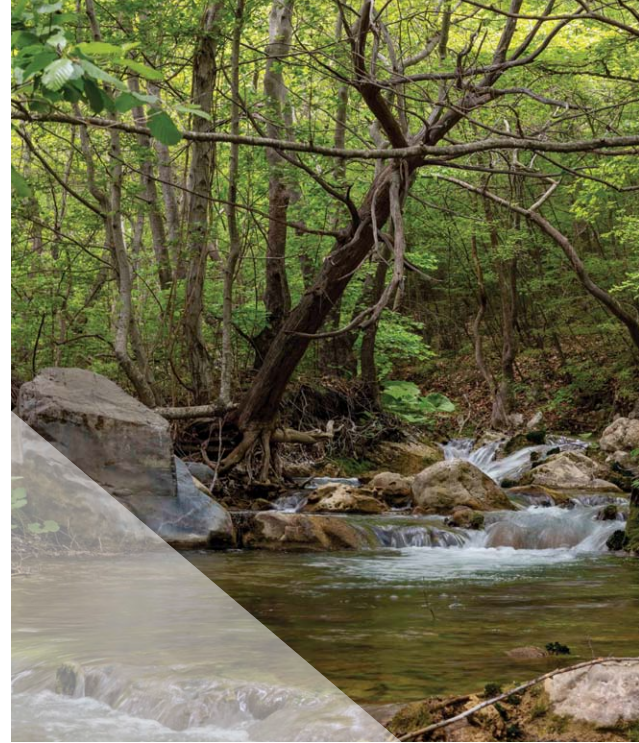
Κείμενα: Next Com A.E.
Μετάφραση: Glossima & Wehrheim
Σχεδίαση - Καλλιτεχνική Επιμέλεια: Next Com A.E.
Εκτύπωση: Data Print
© Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Η παρούσα έκδοση δεν είναι προς πώληση.

Απαγορεύεται η χρήση ή η αναδημοσίευση, μέρους ή του συνόλου του παρόντος, με οποιοδήποτε τρόπο, χωρίς την έγγραφη άδεια της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Publisher: Region of Central Macedonia
Editing: Directorate of Tourism of the Region of Central Macedonia
Photos: Next Com S.A.
Texts: Next Com S.A.
Translations: Glossima & Wehrheim
Design - Artistic Editing: Next Com S.A.
Printing: Data Print
© Region of Central Macedonia

This version is not for sale.
The use or republishing of, part or all of the present, in any way, without the written permission of the Region of Central Macedonia is prohibited.

Εντός, εκτός &... γύρω από το Κιλκίς

Κάπου στο κέντρο της Περιφερειακής Ενότητας βρίσκεται και η πόλη του Κιλκίς. Μια πόλη χτισμένη σε υψόμετρο 290 μέτρων, γύρω από τον λόφο του Αγίου Γεωργίου, στην κορυφή του οποίου δεσποζει η ομώνυμη τοιογραφημένη μεταβυζαντινή Μονή, χτισμένη το 1830¹. Αποτελεί φυσικά το πολιτικό, διοικητικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της Περιφερειακής Ενότητας, ενώ έχει έντονη κίνηση, ενδιαφέρουσα αγορά και χαρακτηρίζεται και ως πολύ ζωντανή πόλη, με καλή ρυμοτομία.

Στους πρόποδες του λόφου του Αϊ Γιώργη, υπάρχει και το σπήλαιο του Κιλκίς, διώροφο, με έκταση που ξεπερνά τα 1.000 τ.μ. Ο επάνω όροφος διαθέτει μία σπάνια και ιδιαίτερα διακόσμηση από κοραλλιογενές υλικό, που του δίνει μια εξαιρετική ομορφιά και το κατατάσσει ανάμεσα στα καλύτερα σπήλαια του κόσμου, ενώ η παραμονή μέσα στο σπήλαιο, είναι θεραπευτική για άτομα που έχουν αναπνευστικές παθήσεις. Το επισκέψιμο τμήμα του είναι 300 μέτρα και κατατάσσεται στα πιο αξιόλογα της Ελλάδας. Παρουσιάζει επιστημονικό ενδιαφέρον λόγω των ευρημάτων της προϊστορικής περιόδου, όπως απολιθώματα και οστά ζώων από ύαινες, άλογα και ελάφια. Πιο πέρα, κάτω από το λόφο του Αγίου Γεωργίου βρίσκεται και το Αρχαιολογικό Μουσείο, που ανάμεσα στα σημαντικά του ευρήματα στεγάσει τον μέχρι πρότινος μοναδικό στη Βόρεια Ελλάδα Κούρο της

αρχαίας Ευρωπού, ένα έργο του 6ου π.Χ. αι.¹. Από το Ηρώο στο Παλατιανό, τέσσερα μνημειακά αγάλματα καθώς και μία σειρά από κεραμικά της πρώιμης Εποχής του Σιδήρου, γλυπτά και επιτύμβιες στήλες ελληνιστικών και ρωμαϊκών κυρίως χρόνων, βρίσκονται ανάμεσα στα σημαντικά εκθέματα του Μουσείου, τα οποία πρέπει οπωσδήποτε να δείτε.

Για όσους όμως θέλουν να ανακαλύψουν μια πιο σύγχρονη πλευρά της ελληνικής ιστορίας, τότε πρέπει να επισκεφθούν το μικρό Πολεμικό Μουσείο που βρίσκεται στον πευκόφυτο λόφο των Ηρώων και θυμίζει την ιστορική πορεία της περιοχής μέσα από τα γεγονότα των πολέμων στις αρχές του αιώνα και των Βαλκανικών πολέμων. Στη σύγχρονη πλευρά του Κιλκίς εντάσσεται στις αρχές κάθε Σεπτέμβρη, το μεγάλο εμπορικό πανηγύρι, ενώ οι «Μωμόγεροι» αποτελούν επίσης ένα παραδοσιακό έθιμο που αναβιώνει την 1η μέρα κάθε Γενάρη. Το

Διεθνές Φεστιβάλ Κουκλοθεάτρου και Παντομίμας, βάζει το Κιλκίς στον διεθνή πολιτιστικό χάρτη, ενώ κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού στο ανοικτό θέατρο της πόλης, λαμβάνουν χώρα πολλές θεατρικές παραστάσεις και συναυλίες. Τα κάλκινα της Γουμένισσας δε, προσφέρουν πρωτόγνωρες μουσικές εμπειρίες σε πανηγύρια και γιορτές. Και να μην ξεχάσουμε να αναφέρουμε ότι η πόλη φιλοξενεί και ένα Λαογραφικό Μουσείο το οποίο αναδεικνύει μέσα από στοιχεία και αντικείμενα τον λαϊκό πολιτισμό της περιοχής και την ιδιαίτερη πολιτισμική ταυτότητα της Περιφερειακής Ενότητας. Πλείστες είναι οι ετήσιες γιορτές σε πόλεις και χωριά που τιμούν τις παραδόσεις και την ιστορία, από το Κουρμπάνι της Γουμένισσας, ανήμερα του Αγίου Τρύφωνα, μέχρι την αναβίωση του Βλάχικου Γάμου στην Κούπα.

Φεύγοντας από το Κιλκίς και κατευθυνόμενοι ανατολικά σε μισή ώρα δρόμο περνώντας μέσα σε φυλλοβόλα δρυοδάση του Μαυροβουνίου, της οροσειράς των Κρουσίων, σε υψόμετρο 600μ και δίπλα σε προστατευόμενη με τη Συνθήκη Ramsar ζώνη της οροσειράς, αναπτύσσεται σε 310 στρέμματα ο Βαλκανικός Βοτανικός Κήπος Κρουσίων. Από τα 310 στρέμματα τα 150 είναι καλυμμένα με φυσικό δρυοδάσος στο οποίο διατηρούνται επί τόπου αυτοφυείς πληθυσμοί από εκατοντάδες φυτά της Βαλκανικής χλωρίδας, μεταξύ των οποίων και 8 είδη ορχιδέας. Στα υπόλοιπα 160 στρέμματα διατηρούνται εκτός τόπου σπάνια και ενδημικά είδη της ελληνικής χλωρίδας.

Ανεβαίνοντας βορειότερα, προς τους πρόποδες του βουνού Μπέλλες, για όσους αγαπούν την παρατήρηση πουλιών και

ό,τι το υδάτινο στοιχείο μπορεί να προσφέρει, απλώνεται μπροστά τους η λίμνη Δοϊράνη. Μία κλειστή λίμνη με πεντακάθαρα νερά, που αποτελεί σημαντικό και προστατευόμενο υγροβιότοπο, που έχει περιληφθεί στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας, καθώς δίνει προσωρινό καταφύγιο σε 36 σπάνια είδη πουλιών, αλλά χαρακτηρίζεται και από μεγάλο αριθμό ψαριών. Στις όχθες της υπάρχει πυκνή βλάστηση από βούρλα και θίνες, καθώς και πυκνούς καλαμιώνες κατά μήκος όλης της λίμνης. Παρόχθια δάση την περιτριγυρίζουν, με λεύκες, ιτιές και πλατάνια, σκεπασμένα από αναρριχητικά φυτά και όλα μαζί συνθέτουν ένα πανέμορφο τοπίο.

Μνημείο της φύσης έχει χαρακτηριστεί, δίπλα στη λίμνη, μία παρόχθια διαδρομή με μαγευτικές εικόνες που αποτελεί σταθμό και σπίτι μεταναστευτικών πουλιών. Το δάσος με τα υπεραιωνόβια δέντρα, που οι κάτοικοι της περιοχής ονομάζουν τα “Χίλια Δέντρα”, με βελανιδιές, σκλήθρα, οξυές, φράξους και υπέργηρα πλατάνια. Δυτικά του Κιλκίς το Πάικο, ένα βουνό που από μόνο του αποτελεί προορισμό. Έναν προορισμό που πρέπει οπωσδήποτε να ανακαλύψετε. Στη βάση του η Γουμένισσα, μια κωμόπολη με τα 100 και πλέον διατηρητέα αρχοντικά της, φημισμένη για τις χάλκινες μπάντες της, την ιστορική πλατεία της με τη βρύση, ενθύμιο του Γαλλικού Στρατού, και τους εντυπωσιακούς αμπελώνες της, στο μέσο της ομώνυμης Οινικής ζώνης.

Γνωστή για την αρχιτεκτονική της, τη φύση που την περιβάλλει, τα οιοποεία – διαμάντια, την ορεινή και περίτεχνη γαστρονομία της. Και πιο νότια με κατεύθυνση προς τη Θεσσαλονίκη, η μοναδική στον Ελλαδικό χώρο Πικρολίμνη. Η μοναδική αλμυρή, μη παράκτια λίμνη στην Ελλάδα, τόπος αναπαραγωγής και διαχείμασης υδροβίων πουλιών.

Μνημεία που αποπνέουν ιστορία αιώνων...

Χωρίς να υπολείπεται σε σημαντικά αρχαιολογικά κατάλοιπα, η Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς κατέχει ίσως τη σημαντικότερη θέση μεταξύ των περιοχών που συνέβαλαν στη σύγχρονη Ελληνική ιστορία και ιδιαίτερα των αρχών του 20ου αιώνα. Στα βορειοανατολικά της πόλης του Κιλκίς βρίσκονται τα ερείπια μεγάλης μακεδονικής πόλης της ελληνοιστικής και ρωμαϊκής περιόδου που πιστεύεται ότι είναι το αρχαίο Ίωρον. Τα τέσσερα αγάλματα που έχουν βρεθεί από τις ανασκαφές στον Αρχαιολογικό Χώρο του Παλατιανού βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς. Στο χώρο θα δείτε τα αντίγραφα τους, ερείπια κτισμάτων και ναϊσκων και τα ίχνη του νεκροταφείου της πόλης. Ιδιαίτερης σημασίας είναι και τα δύο Ηρώα του τέλους του 1ου αιώνα μ.Χ.¹, που αποτελούνται από δύο τετράγωνους περίβολους.

Η πόλη υπολογίζεται ότι κατοικήθηκε ήδη από το 10ο π.Χ. αιώνα, δηλαδή την εποχή του Σιδήρου και δεν εγκαταλείφθηκε

ποτέ μέχρι και τα ρωμαϊκά χρόνια. Είχε ιδιαίτερα στρατηγική θέση και προστατευόταν από οχυρωματικό περίβολο. Δεν πρέπει να παραλείψετε μια επίσκεψη στον σημαντικότερο αρχαιολογικό χώρο της Περιφερειακής Ενότητας, την Ευρωπό που απέχει περίπου 45 χιλιόμετρα από το Κιλκίς. Η Ευρωπός ήταν πατρίδα του Σέλευκου Α' του Νικατώρος, ενός από τους διαδόχους του Μέγαλου Αλέξανδρου αλλά και ιδρυτή της δυναστείας των Σελευκιδών. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως την αρχαία νεκρόπολη και την προϊστορική της πόλη, η οποία κατοικήθηκε από τον 6ο αιώνα π.Χ.¹ μέχρι το τέλος της αρχαιότητας. Ανάμεσα στα ευρήματα που αποδεικνύουν τη μεγάλη σημασία της αρχαίας πόλης και τις επαφές της με την υπόλοιπη Ελλάδα βρίσκεται και ο περίφημος Κούρος, ο οποίος εκτίθεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Κιλκίς. Πρόκειται για κυκλαδίτικης τεχνοτροπίας άγαλμα σε φυσικό μέγεθος. Εντός του αρχαιολογικού χώρου, στην αρχική τους θέση θα δείτε εντυπωσιακούς ρωμαϊκούς τάφους, από τους οποίους οι περισσότεροι είναι ακτέριστοι. Στους κτερισμένους βρέθηκαν αγγεία, όπλα, εργαλεία, κοσμήματα, νομίσματα και ειδώλια, που δίνουν φυσικά, πληροφορίες για τα ταφικά έθιμα της εποχής.

Στο ανατολικό τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας, στη ανατολική όχθη του Γαλλικού ποταμού βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος της Κολχίδας. Η σημερινή Κολχίδα έχει πάρει το όνομά της από την αρχαία πόλη Καλλικώ, που στα ρωμαϊκά χρόνια ονομάστηκε Κάλλικουμι. Ο οικισμός θεμελιώθηκε κατά τον 4ο αιώνα μ.Χ.¹ και θεωρείται ότι διατηρήθηκε μέχρι και την Τουρκοκρατία. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως και έναν παλαιοχριστιανικό οικισμό.

Το σημαντικότερο Βυζαντινό μνημείο είναι αυτό που βρίσκεται πάνω από το χωριό του Παλαιού Γυναικόκαστρου. Δεσπόζει επιβλητικά ένα βυζαντινό κάστρο, ένα από τα σημαντικότερα οχυρωματικά έργα της Μακεδονίας. Χτίστηκε κατά το πρώτο μισό του 14ου αιώνα¹ από τον Ανδρόνικο Γ' τον Παλαιολόγο, με σκοπό την προστασία της Θεσσαλονίκης από τους Σέρβους και κάθε άλλο πιθανό κίνδυνο από το Βορρά. Όμως στα τέλη του ίδιου αιώνα καταλήφθηκε από τους Οθωμανούς, όπως και όλη η ευρύτερη περιοχή. Κατά την οθωμανική περίοδο έπεσε παρακμή και σταμάτησε οριστικά η χρήση του και η κατοίκησή του. Στο βορειοανατολικό τμήμα του κάστρου βρίσκεται η ακρόπολη, μέσα στην οποία σώζεται ο πύργος σε τρία επίπεδα, με δεξαμενή νερού που έχει διατηρηθεί σε ιδιαίτερα καλή κατάσταση. Στους πρόποδες του λόφου βρίσκεται και ερειπωμένος μεταβυζαντινός ναός. Νότια της πόλης του Κιλκίς και στον οικισμό των Αγίων Αποστόλων αναζητάτε η αρχαία πόλη της Μορύλλου και το Θεραπευτήριο του Ασκληπιού, σε μία έρευνα που ξεκίνησε από τη δεκαετία του '60. Πολλά και τα εκκλησιαστικά μνημεία, προερχόμενα από τον 19ο αιώνα¹. Γοττευτικά και όμορφα όμως ξεπροβάλουν σε οικισμούς και χωριά της Περιφερειακής Ενότητας. Χαρακτηριστικό πα-

ράδειγμα ο Ιερός Ναός Αγ. Γεωργίου στη Γουμένισσα, ένας από τους εντυπωσιακότερους ναούς στην Κεντρική Μακεδονία, χτισμένος μεταξύ 1864-1869¹ με δαπάνες των κατοίκων και η αρχιτεκτονική του ακολουθεί τον τύπο του πατριαρχικού ναού του Αγίου Γεωργίου Κωνσταντινούπολης και του Αγίου Μηνά Θεσσαλονίκης. Η Αξιούπολη και η Γοργόπη, το Σκρά, η Φιλυριά και η Γουμένισσα, η Γρίβα, ο Στάθης, η Τούμπα και η Μεσιά, αποτελούν μοναδικές ιστορικές μαρτυρίες μιάς άλλης εποχής.

Στη Γουμένισσα βρίσκεται και το Μοναστήρι της Παναγίας το οποίο υπήρξε η αφορμή για να δημιουργηθεί και η μικρή ομώνυμη πόλη που αποτελεί και την έδρα της νεοσύστατης Μητρόπολης. Θεωρείται ότι ήταν το καθολικό μοναστηριού, που το 1346 μ.Χ.¹ παραχωρήθηκε με αυτοκρατορικό χρυσόβουλο στη Μονή Ιβήρων του Αγίου Όρους. Το μοναστήρι συσπείρωσε γύρω του τον οικισμό της περιοχής (Γουμένισσας) και εξελίχθηκε σύντομα σε σημαντικό πνευματικό κέντρο στην Κεντρική Μακεδονία. Στους πρόποδες του Πάικου συναντά κανείς αλλά δύο μοναστήρια, την Ιερά Μονή του Αγίου Ραφαήλ, σε υψόμετρο 600 μ. με θέα την κοιλάδα του Αξιού, στην περιοχή του χωριού Γρίβα και πάνω από τον οικισμό του Πενταλόφου, σε υψόμετρο 700 μ. μέσα στο δάσος, το δυναμικό μοναστήρι (Ιερό Κοινόβιο) του Οσίου Νικόδημου του Αγιορείτη, μετόχι της Μονής Σίμωνος Πέτρας του Αγίου Όρους.

Θρυλικά πεδία μαχών

Ανατολικά και δίπλα στη Δοϊράνη, ξεκινά η απέραντη και επιβλητική κορυφογραμμή μήκους 60 χλμ. και πλάτους σχεδόν 10 χλμ., οι πρόποδες της οποίας βρέχονται από τα νερά δύο λιμνών, της Δοϊράνης και της Κερκίνης στην Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, και τις απότομες πλαγιές της με υπέροχα δάση οξιάς και γραφικά χωριά. Για όσους δεν το έχουν καταλάβει ακόμη, γράφουμε για τον ορεινό όγκο του Μπέλλες, το Όρος Κερκίνη, το ιδιαίτερο αυτό βουνό της μακεδονικής γης, όπου εκδηλώθηκε η πρώτη επίθεση των Γερμανών κατά της χώρας μας στις

6 Απριλίου του 1941¹. Η περιοχή υπήρξε παλαιότερα και το πεδίο της μάχης του Κλειδιού το 1014 μ.Χ.¹, η οποία αποδείχθηκε σημαντική για την πτώση της Πρώτης Βουλγαρικής Αυτοκρατορίας.

Από την ίδια τη Δοϊράνη και δυτικότερα, έως τις πλαγιές του Πάϊκου και διασχίζοντας την κοιλάδα του Αξιού υπάρχουν τα πεδία των μαχών του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Το Θέατρο των μαχών αναπτύσσεται σε όλο το βόρειο μέρος της Περιφερειακής Ενότητας. Τα αναρίθμητα μνημεία και Κοιμητήρια των Συμμαχικών Δυνάμεων σήμερα στέκουν ως δείκτες μνήμης και τιμής για χιλιάδες Έλληνες, Βρετανούς, Γάλλους, Σέρβους, Ιταλούς και Ρώσους στρατιώτες που χάθηκαν εκείνη την τριετία του πολέμου στις κοιλάδες του Κιλκίς. Αποτελεί δε μία διαδρομή που πρέπει κάποιος να ακολουθήσει, για να γνωρίσει αυτό το κομμάτι της Ελληνικής Ιστορίας.

Από το Σκρα, τόπο του Θεάτρου των Μαχών, καταγεγραμμένο στην ιστορία από το 1452¹ και πιο δυτικά, είναι το Πάϊκο. Αν και στέκεται στη σκιά των μεγάλων ορεινών όγκων που το περιβάλλουν, ξεχωρίζει από το μεγάλο δασικό πλούτο. Το Σκρα αποτελεί ένα από τα χωριά του Πάϊκου, με τη Γουμένισσα να γειτνιάζει στα νότια του ίδιου βουνού. Η παρουσία των Γάλλων

κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην περιοχή, ήταν σημαντική για την επίδραση της καθημερινότητας της ζωής της περιοχής και της Κεντρικής Μακεδονίας γενικότερα, με ίχνη τους να εντοπίζονται ακόμη και σήμερα στον πολιτισμό και στις παραδόσεις, αρχικά από στρατιωτικά έργα, που έχουν μείνει στην περιοχή. Η παρουσία τους και οι θυσίες τους τιμώνται ακόμη και σήμερα στην ευρύτερη περιοχή.

Μνημεία και Κοιμητήρια

Την παρουσία των γαλλικών στρατευμάτων θυμίζει και σήμερα στην κεντρική πλατεία της Γουμένισσας η γνωστή κρήνη, που με το εντυπωσιακό της σχήμα προσελκύει το ενδιαφέρον. Προϋπήρχε στη θέση της μία δεξαμενή και το 1918¹ οι Γάλλοι κατασκεύασαν την πρόσοψη που διασώζεται ως σήμερα και φέρει την επιγραφή «ΔΙΑΒΑΤΑ ΕΝΘΥΜΟΥ ΤΟΝ ΓΑΛΛΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΝ». Η ίδια επιγραφή στα νεότερα χρόνια αναγράφεται και στη γαλλική γλώσσα.

Στο ύψος του πρώτου χιλιόμετρου της οδού Γουμένισσας – Γιαννιτών, στη δεξιά πλευρά, διασώζεται ακόμη και σήμερα μικρός πύργος, τμήμα καθολικού παρεκκλήσιου. Κατά την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου βρισκόταν εκεί κοιμητήριο των Γάλλων στρατιωτών, οι οποίοι έπεσαν στις μάχες που έδωσαν τα στρατεύματά τους στην περιοχή ή πέθαναν από άλλες αιτίες. Οι ταφές ανέρχονταν σε 300. Μετά τη λήξη του πολέμου, τη δεκαετία του 1920¹, το γαλλικό κράτος μετέφερε τα οστά των ενταφιασμένων εκεί στρατιωτών στην πατρίδα τους, σύμφωνα με τοπική παράδοση, ή στο κοιμητήριο του Ζέιτενλικ Θεσσαλονίκης.

Λίγο βορειότερα από τη Γουμένισσα, στην περιοχή του παλιού Σιδηροδρομικού Σταθμού Γουμενίτσας, δύο χιλιόμετρα βόρεια της Αξιούπολης, δίπλα στον Αξιό, δημιουργήθηκε κοιμητήριο, όπου ενταφιάστηκαν περίπου 880 στρατιώτες που έπεσαν στα γύρω πεδία των μαχών. Όπως στου Κιλκίς, έτσι και στην περίπτωση του κοιμητηρίου αυτού μεταφέρθηκαν οι ταφές στο Ζέιτενλικ ή στη Γαλλία.

Στον παλιό Ναό των Αγίων Αναργύρων της Πύλης Αξιούπολης, σε εγκαταλειμμένο οικισμό, υπάρχει αναθηματική στήλη για τους Γάλλους στρατιώτες του 148ου Γαλλικού Συντάγματος που ενταφιάστηκαν εκεί. Βορειότερα από την Αξιούπολη, στον Φανό Αξιούπολης στέκει Γαλλική αναθηματική στήλη, αφιερωμένη στους Γάλλους στρατιώτες που έχασαν τη ζωή τους από ασθένειες, κακουχίες ή σκοτώθηκαν στην περιοχή κατά την περίοδο της παραμονής τους στον τομέα Σκρα του Μακεδονικού Μετώπου.

Στο γαλλικό κοιμητήριο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στη Γουμένισσα, το οποίο καταργήθηκε από τη δεκαετία του 1920¹, δεσπόζει ένας μικρός πυργίσκος-παρεκκλήσι. Το σημείο βρίσκεται πάνω στον δρόμο Γουμένισσας–Γιαννιτών. Το 1990¹ βρέθηκε στο Κιλκίς μία Γαλλική αναθηματική στήλη και σήμερα είναι στημένη στη δυτική είσοδο του Δημαρχείου της πόλης. Στην πρόσοψή της αναγράφεται η πρόταση: «GLOIRE AUX SOLDATS MORTS POUR LEU PATRIE», δηλαδή, «ΔΟΞΑ ΣΤΟΥΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ ΠΟΥ ΕΧΑΣΑΝ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ» Σε ανάγλυφη μορφή έχει τη χρονολογία 1916¹, σπαθιά και παράσημο σε σχήμα σταυρού.

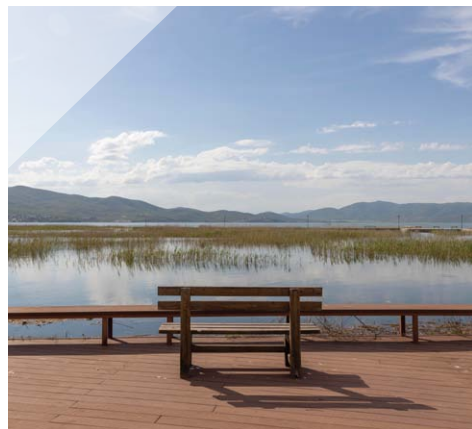
Στο Κιλκίς βρισκόταν ακόμη και Γαλλικό κοιμητήριο το οποίο είχε δημιουργηθεί κοντά στον Σιδηροδρομικό Σταθμό, όπου συνολικά ενταφιάστηκαν 335 Γάλλοι από τις μάχες στο Κιλκίς, τις Σέρρες και τη Δοϊράνη. Τη δεκαετία του 1920 έπαψε να λειτουργεί και οι ενταφιασμένοι εκεί μεταφέρθηκαν στο κεντρικό κοιμητήριο του Ζέιτενλικ στη Θεσσαλονίκη και στη Γαλλία. Απώλειες πολλών χιλιάδων στρατιωτών από κάθε γωνιά της, μέτρησε και η Βρετανική Κοινοπολιτεία. Στο Κιλκίς τιμάται η παρουσία τους και οι θυσίες τους με τα Μνημεία και τα Κοιμητήρια της Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Colonial Hill (Κολόνιαν Χιλ) ονομάζεται το Βρετανικό Μνημείο και είναι αφιερωμένο σε όσους πήραν μέρος στις επιχειρήσεις του Μακεδονικού Μετώπου κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ειδικότερα στις χιλιάδες των νεκρών στρατιωτών της Κοινοπολιτείας, των οποίων οι τάφοι είναι άγνωστοι. Κοντά στη λίμνη της Δοϊράνης και στο εκεί κοιμητήριο της Βρετανικής Κοινοπολιτείας, στην κορυφή του λόφου είναι στημένο αναμνηστικό μνημείο.

Αποτελείται από οβελίσκο με δύο λιοντάρια και τέσσερις στήλες με ονόματα πεσόντων που έχουν τοποθετηθεί περιμετρικά του. Σχεδιάστηκε το 1922¹ από τον Sir Robert Lorimer με γλυπτά του Walter Gilbert.

Λίγο παραπέρα και δυτικά του χωριού Δοϊράνη, νοτιοανατολικά της ομώνυμης λίμνης, βρίσκεται το Βρετανικό Στρατιωτικό Κοιμητήριο. Διαμορφώθηκε στα τέλη του 1916² για τους νεκρούς αξιωματικούς και οπλίτες που συμμετείχαν στο μέτωπο της Δοϊράνης και πολέμησαν στις επιχειρήσεις του Μαΐου 1917¹ και του Σεπτεμβρίου 1918¹. Περιλαμβάνει 1338 ταφές από τις οποίες είναι αναγνωρισμένες οι 889. Μεταξύ των νεκρών συμπεριλαμβάνονται ένας Γάλλος και 45 Έλληνες.

Το κοιμητήριο της Δοϊράνης σχεδιάστηκε το 1920 από τον Σκωτσέζο αρχιτέκτονα Sir Robert Lorimer. Στην είσοδο σχεδόν της πόλης του Κιλκίς, ένα χιλιόμετρο νότια της Κρησιώνας, βρίσκεται το Βρετανικό Στρατιωτικό Κοιμητήριο, σχεδιασμένο και αυτό από τον Sir Robert Lorimer και περιλαμβάνει 700 και πλέον ταφές. Από αυτές περισσότερες των 600 είναι Βρετανών στρατιωτών και οι 29 στρατιωτών άλλων εθνοτήτων, με αναγνωρισμένες όμως μόνο τις 676. Πρόκειται για άντρες που πήραν μέρος στις επιχειρήσεις του μετώπου Δοϊράνης κυρίως την περίοδο 1917-1918², και άλλων που πέθαναν νοσληυόμενοι στα στρατιωτικά νοσοκομεία της περιοχής ή πέφτοντας στα πεδία των μαχών.

Δυτικά της πόλης του Κιλκίς και λίγο πριν την Αξιούπολη, στο Πολύκαστρο, βρίσκεται το Βρετανικό Στρατιωτικό Κοιμητήριο Πολυκάστρου. Δημιουργημένο τον Σεπτέμβριο του 1916¹ για τους νεκρούς του Μετώπου Δοϊράνης, αρχικά με 500 ταφές, οι οποίες αυξήθηκαν, όταν μεταφέρθηκαν εκεί ταφές από άλλα κοιμητήρια. Οι μεταφορές ξεκίνησαν το 1919¹ και ολοκληρώθηκαν τον Δεκέμβριο του 1920¹. Σήμερα το Βρετανικό Στρατιωτικό Κοιμητήριο Πολυκάστρου, περιλαμβάνει 1.421 ταφές στρατιωτών της Βρετανικής Κοινοπολιτείας από τις οποίες οι 56 είναι αγνώστων στοιχείων.

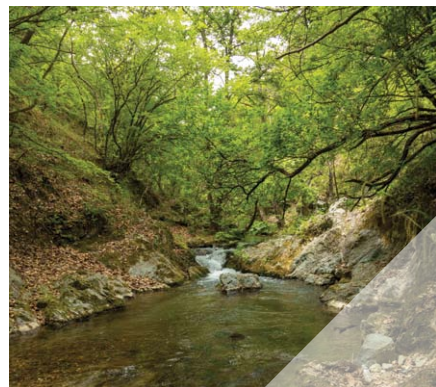
Η Βαβέλ των φυλών του συμμαχικού στρατεύματος περιελάμβανε και τις Ελληνικές δυνάμεις, οι οποίες μέτρησαν και τιμούν και τις δικές τους απώλειες, με Μνημεία και Κοιμητήρια του Ελληνικού Στρατού. Στην κορυφή του λόφου Ραβινέ κοντά στον παραμεθόριο οικισμό Χαμπλό του Δήμου Παιονίας, πολύ κοντά στα σύνορα, υπάρχει μνημείο που καταλήγει σε Σταυρό όπου αναγράφεται η πρόταση: «Εις μνήμην των υπέρ Πατρίδος πεσόντων Αξιωματικών και Οπλιτών – 1η Μαΐου 1917¹». Στην είσοδο του χωριού Σκρα είχε στηθεί μαρμάρινο μνημείο προς τιμή των Ελλήνων στρατιωτών που έπεσαν στην ομώνυμη μάχη τον Μάιο του 1918¹. Τη δεκαετία του 1990¹ αντικαταστάθηκε από νέα μνημειακή κατασκευή και στο χώρο της υπάρχουν μαρμάρινες πλάκες με εγχάρακτα ονόματα Αξιωματικών και Οπλιτών πεσόντων στη μάχη. Κινούμενοι

ανατολικά και φθάνοντας στη Δοϊράνη, μέσα στο ομώνυμο χωριό και κοντά στο κτίριο του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού, υπάρχει μνημείο αφιερωμένο στους άνδρες του 506ου Τάγματος Πεζικού που έπεσαν στη φονική μάχη που έγινε τον Σεπτέμβριο του 1918. Προχωρώντας προς νότια και φθάνοντας στην Αξιούπολη, βρίσκονταν το Άγαλμα της Ελευθερίας.

Αρχικά τοποθετήθηκε στο λόφο, μαζί με τον μεταβυζαντινό ιερό Ναό του Αγίου Δημητρίου, που δεσπόζει πάνω από την πόλη αργότερα μεταφέρθηκε στην κεντρική πλατεία της Αξιούπολης. Φιλοτεχνήθηκε από τον γλύπτη Δημοσθένη Παπαγιάννη το 1926¹. Ολόσωμη η Ελευθερία, με ύφος αγέρωχο, με προτεταμένο το βήμα της, στο δεξί της χέρι βαστά Εύζωνα που πέφτει για την Πατρίδα και στο αριστερό περγαμνήν.

Στη Δοϊράνη, επιστρέφοντας πάλι στο Ελληνικό κοιμητήριο των πεσόντων, δυτικά του χωριού, στέκει η περωτή Νίκη, έργο του μεγάλου Έλληνα γλύπτη Αντώνιου Σώκου. Η Παγκρήτια Αδελφότητα Μακεδονίας προς τιμήν των ανδρών της μεραρχίας Κρήτης που έπεσαν στη Μάχη της Δοϊράνης ανήγειρε μνημείο στον Σιδηροδρομικό Σταθμό των Μουριών. Αποτελείται από λευκή μαρμάρινη στήλη με εγχάρακτα στην πρόσοψη, δάφνινο στεφάνι και τιμητική αφιέρωση. Στον λόφο του Αγίου Δημητρίου, δίπλα στην παλιά εκκλησία της Αξιού-

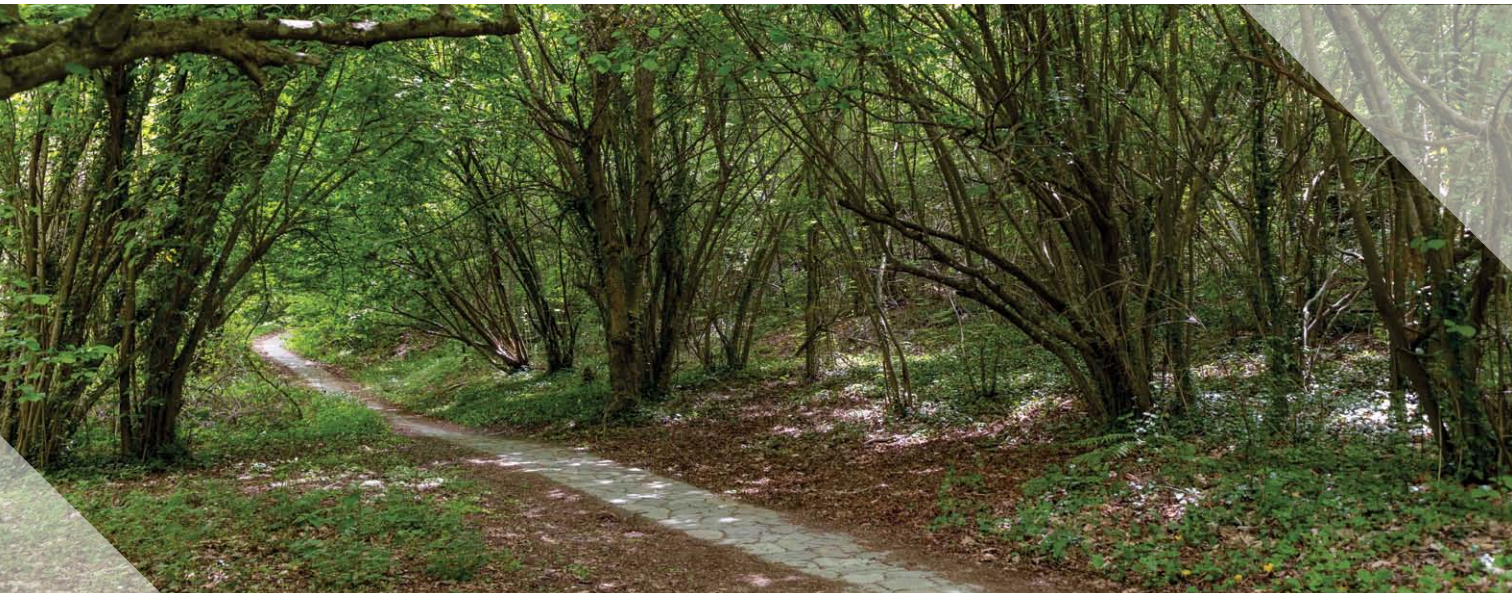
πολης, υπάρχει κοιμητήριο των Ελλήνων στρατιωτών που έπεσαν στα πεδία των μαχών Ραβινέ, Σκρα και της ευρύτερης περιοχής. Επίσης στην περιοχή γύρω από τους οικισμούς Σκρα και Κούπα υπάρχουν κοιμητήρια πεσόντων Αξιωματικών και Οπλιτών στις μάχες που δόθηκαν εκεί. Στο ύψος του 60ου χιλιομέτρου της εθνικής οδού Θεσσαλονίκης – Ευζώνων και σε μικρή απόσταση από την πόλη του Πολυκάστρου στήθηκε το 1977¹ Διασυμμαχικό Μνημείο προς τιμή των στρατιωτών που έπεσαν στο Μακεδονικό Μέτωπο την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ανεγέρθηκε δε, με δαπάνες των συμμάχων χωρών της Ελλάδας, της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας, της Σερβίας και της Ιταλίας. Έχει σχήμα πεντάπλευρο, με αφιερωμένη την κάθε πλευρά του σε μια από τις πέντε χώρες.

Μονοπάτια και διαδρομές γεμάτες περιπέτεια

Η πεζοπορία στους ορεινούς όγκους της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς είναι ποικιλόμορφη. Ειδικά το Πάϊκο φέρει σηματοδοτημένη διαδρομή μήκους 20 χλμ. όπου διεξάγεται κάθε χρόνο ο ημιμαραθώνιος αγώνας. Επίσης υπάρχουν πολλές άλλες βατές διαδρομές, που φέρουν απλή σήμανση από το δασαρχείο Γουμένισσας, και φθάνουν σε υψόμετρο έως τα 1650 μέτρα. Εύκολες πεζοπορίες, ακόμη και για παιδιά, σχεδιάζονται με γνώμονα την κινητοποίηση στη φύση, την οικολογική ευαισθητοποίηση και τη μεταφορά μηνυμάτων για τη βιωσιμότητα του μικρο-οικοσυστήματος.

Περπατήστε διαδρομές που δεν πρέπει να παραβλέψετε. Απολαύστε κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού ακόμη και άγριες φράουλες, ενώ το φθινόπωρο υπέροχα κάστανα. Στο Πάϊκο τα μονοπάτια δίνουν τη δυνατότητα να διασχίσεις ρέματα και παραποτάμους, πηγές, ορεινές λίμνες και καταρράκτες. Να συναντήσετε περισσότερους από 10 παραδοσιακούς και ιστορικούς οικισμούς με τον παλαιότερο να είναι του 9ου αιώνα και σε υψόμετρα που ξεπερνούν τα 1200 μέτρα. Φιλοξενεί δε και το μεγαλύτερο δάσος καστανιάς της Ελλάδας, χιλιάδες στρέμματα καστανιών από τα οποία τα μισά είναι καλλιιεργήσιμα. Η τεχνητή λίμνη Μεταλλείου, στο Μέγα Ρέμα, στην περιοχή παλαιότερου μεταλλείου αργύρου, καθώς και η σμαραγδένια λίμνη μεταξύ Σκρα και Κούπας, στο ανώτερο σημείο του Μεγάλου Ρέματος, που σχηματίζει εντυπωσιακό καταρράκτη, πριν τα νερά του πέσουν στη λίμνη, είναι σημεία μοναδικά για την Ελληνική

φύση. Αντίστοιχα το Μπέλες στα Βόρεια, μοιράζεται τα μονοπάτια με την Περιφερειακή Ενότητα Σερρών, μονοπάτια στρατιωτικά, απομεινάρια και ενθύμια των σφοδρών πολεμικών συγκρούσεων που διαδραματίστηκαν στην περιοχή και σε υψόμετρο που αγγίζει τα 2000 μέτρα. Εκεί υπάρχει και τοποθεσία που θα σας καθηλώσει με τα πλούσια νερά και την πυκνή βλάστηση. Ο καταρράκτης του Μπέλλες που υψώνεται στα 18 μέτρα από τη βάση του είναι προσβάσιμος από τον οικισμό Σταθμός Μουριών. Ορεινή ποδηλασία μπορεί να πραγματοποιηθεί σε διαδρομές στα όρη Κρούσσια, Πάϊικο και Μπέλλες, στην Πικρολίμνη, ακόμη και στο Λόφο του Αγίου Γεωργίου στην πόλη του Κιλκίς. Στον Ιππικό Όμιλο Κιλκίς πραγματοποιούνται δραστηριότητες ιππασίας και τοξοβολίας. Παρατήρηση πουλιών μπορεί να οργανωθεί στην ευρύτερη περιοχή της Λίμνης Δοϊράνης, της Πικρολίμνης αλλά και στο όρος Μπέλες. Ειδικότερα στη Δοϊράνη 90 στρέμματα παραλίμνιου δάσους Βελανιδιάς θεωρούνται Προστατευόμενο Μνημείο της Φύσης.

Κιλκίς των αρωμάτων και των γεύσεων

Μια μοναδική μίξη μακεδονίτικων, ποντιακών και μικρασιάτικων γεύσεων είναι αυτό που χαρακτηρίζει τη γαστρονομία του Κιλκίς και συνθέτουν την πολύχρωμη κουζίνα του. Αυτή η ιδιαίτερη μίξη Πόντου, Θράκης, Κωνσταντινούπολης, Μικρασίας, μαζί με τη γηγενή Μακεδονίτικη κουλτούρα και τις πλούσιες επιρροές από την πολιτική κουζίνα είναι διάχυτη στη μαγειρική καθημερινότητα όλης της περιοχής.

Τη μεγάλη τυροκομική παράδοση της περιοχής, έχουν εμπλουτίσει με τις τεχνικές τους οι πρόσφυγες Πόντιοι και σήμερα παράγονται προϊόντα ποντιακής διατροφής που αποτελούν ένα ταξίδι στο χρόνο, ακόμη και μέσα από τις ονομασίες που έμειναν σχεδόν αναλλοίωτες από την ομηρική εποχή. Γαίς, Σολγούν, Παρχαροτύρ, Πασικιτάν μερικά από τα προϊόντα αυτά που παράγονται στην περιοχή και τα οποία πρέπει να δοκιμάσετε και να πάρετε μαζί σας φεύγοντας, Η σημαντική παραγωγή γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων του Κιλκίς είναι η βάση για μια μεγάλη ποικιλία γεύσεων σήμερα.

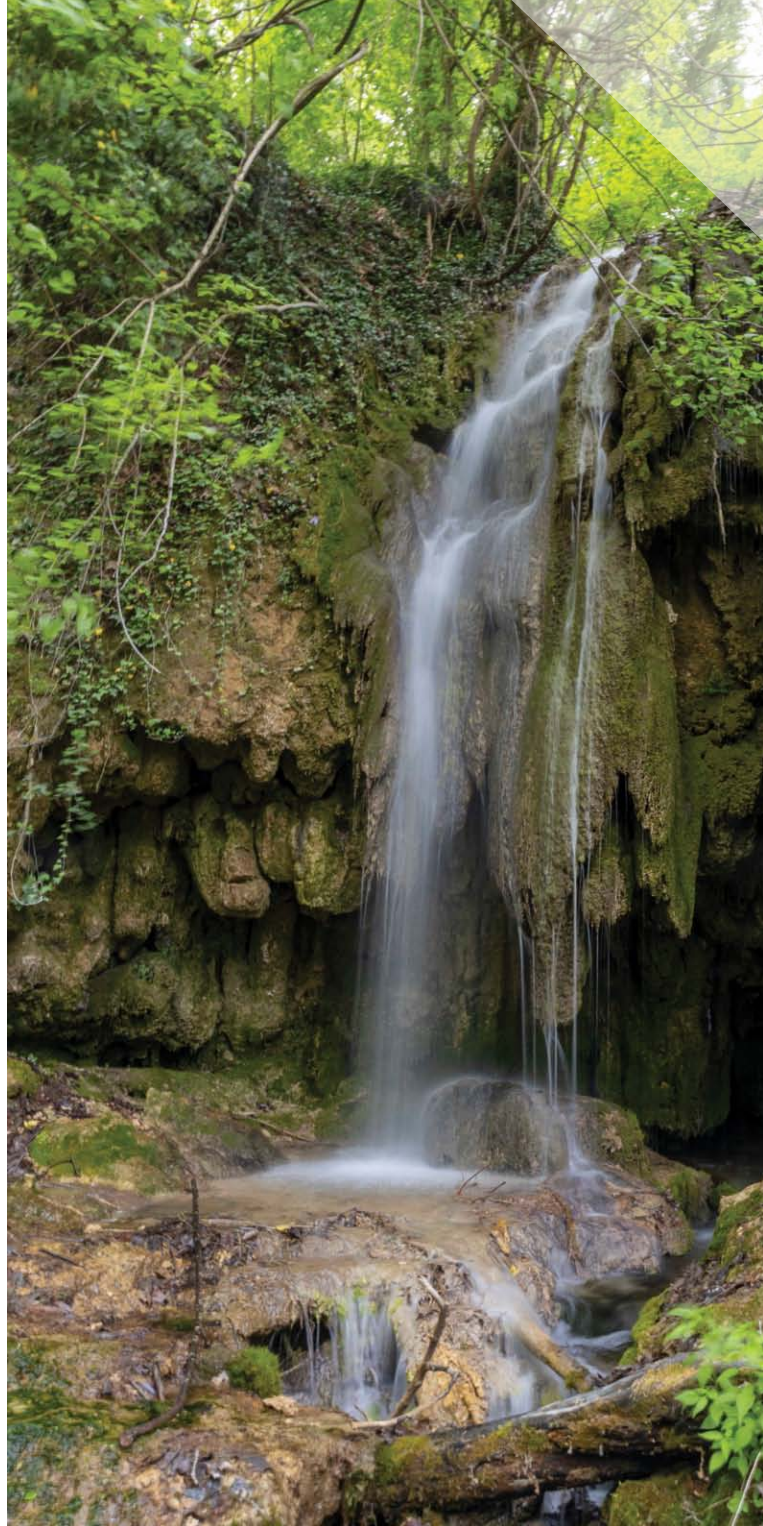
Ταυτόχρονα η περιοχή έχει τη μεγάλη τιμή να φιλοξενεί στα όρια της τη μεγάλη και πολύ εντυπωσιακή και ιδιαίτερη οινική ζώνη της Γουμένισσας. Ο Βασιλιάς της Ελληνικής οινοποίησης, το Ξυνόμαυρο, έχει την τιμητική του στη ζώνη αυτή. Τα κρασιά Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης, που παράγονται εντός ζώνης και που μαλακώνουν γευστικά με τη μικρή χρήση της ντόπιας ποικιλίας, της Νεγκόσκα. Τα οινοποιεία της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς, βρίσκονται συγκεντρωμένα στον άξονα Αξιούπολης-Γουμένισσας-Φιλυριάς.

Μερικά από αυτά είναι επισκέψιμα για όσους αγαπούν να ανακαλύπτουν σύγχρονες και βιοδυναμικές οινοποιήσεις. Επισημαίνεται ότι η περιοχή της Γουμένισσας, αποτελεί τμήμα της Διαδρομής του Κρασιού Πέλλας - Γουμένισσας, μιας από τις διαδρομές των Δρόμων του Κρασιού της Βόρειας Ελλάδας. Επισκεπτόμενοι την περιοχή μην παραλείψετε να δοκιμάσετε τα ντόπια κρασιά. Είμαστε σίγουροι ότι θα σας εντυπωσιάσουν.

Region of Central Macedonia Crossing the Regional Unit of Kilikis

The opening between the mountains of Paiko and Kerkini, also known as Mt Belles, the opening which the ancients called «soft underbelly» and that today crosses the Regional Unit of Kilikis from north to south, is where the capricious wind that the locals of Macedonia call Vardari wind. The Kilikis Regional Unit has the honor to host the southern course of this wind that has always been beneficial for the wider area clearing the fog and humidity. In this passage the traveler can see an important, but not so well known part of the Greek history of the early 20th century¹. Battlefields of the Balkan Wars and World War I with their monuments, refugee villages, Byzantine monuments, ancient cities and waterways of the Gallikos and Axios rivers. Green valleys, blue lakes and waterfalls beyond the mountain slopes, Byzantine monasteries, forests with centuries-old beech trees and paths, many of which are suitable for hikers, cyclists and riders. There are many routes that someone can follow to get to know this really rich in changes area.

Inside, outside &... around Kilkis

Somewhere in the center of the Regional Unit is the town of Kilkis. A town built at an altitude of 290 meters, around the hill of Saint Georgios, at the top of which dominates Saint Georgios wall-painted post-Byzantine church, built around 1830¹. It is of course the political, administrative, commercial and cultural center of the Regional Unit. It is a very lively city with interesting market and good road design.

At the foot of the hill of St. Giorgis, there is also the cave of Kilkis, two-storey, with an area that exceeds 1,000 square meters. The upper floor has a rare and special decoration of coral material, making it exceptionally beautiful and ranking it among the best caves in the world. What's more, staying inside the cave is healing for people who have respiratory diseases. Its visitable part is 300 meters and is ranked among the most remarkable in Greece. It is also has a scientific interest due to the prehistoric period finds, such as fossils and animal bones from hyenas, horses and deer.

Further on and below the hill of Saint Georgios you can visit the Archaeological Museum. One of its most important finds is the previously unique in Northern Greece Kouros of ancient Europe, a work of the 6th century BC¹. Other important exhibits of the Museum, which you must see, are four monumental statues from Palatiano as well as a series of pottery from the early Iron Age, sculptures and tombstones of Hellenistic and Roman times.

Those who want to discover a more modern side of Greek history should visit the small War Museum located on the pine-covered hill of Heroes reminding us of the historical course of the region through the wars at the beginning of the century and the Balkan wars.

At the beginning of September, the big trade festival is held in Kilkis. «Momogeroi» is a traditional custom that is revived on the 1st day of January. The International Puppetry and Pantomime Festival places Kilkis on the international cultural map. During the summer months many theatrical performances and concerts take place in the open-air theater of the city.

The Goumenissa brass band, called 'halkina', offer unprecedented musical experiences at festivals and celebrations. We should not omit to mention that the city also hosts a Folklore Museum which highlights the popular culture of the area and the special cultural identity of the Regional Unit through elements and objects. There are several annual celebrations in towns and villages that honor traditions and history, such as Kurbani in Goumenissa, on Saint Tryphon's day, or the revival of the Vlach Wedding in Koupa.

Leaving Kilkis and heading towards east for half an hour, passing through the deciduous oak forest of Mavrovounio, on the Kroussia mountain range, at an altitude of 600m and next

to a Ramsar-protected zone of the mountain range, you will come across the Balkan Botanical Garden at Kroussia covering an area of 310 acres. There, 150 acres are covered with natural oak forests, where hundreds of indigenous plants of the Balkan flora are preserved in the area, including 8 species of orchids. In the remaining 160 acres, rare and endemic species of the Greek flora are found.

Going further north, at the foot of Mount Belles, for those who love bird watching and anything that the water element can offer, Doirani Lake stretches out in front of them. A closed lake with crystal clear waters, an important and protected wetland, included in the Special Protection Zones, because it provides temporary shelter to 36 rare species of birds, and is characterized by a large number of fish. On the shores there is dense vegetation of bulrushes and dunes, as well as dense reeds along the entire lake. Riparian forests surround it, with poplars, willows and plane trees, covered by climbing plants creating a beautiful landscape altogether.

A path by the lake, home of migratory birds with magnificent images has been characterized monument of nature. The forest with the centuries-old trees, named by the locals the «Thousand Trees», with oaks, alders, beeches, ferns and old plane trees.

West of Kilkis is Mt Paiko, a mountain that is a destination on its own. A destination that you must definitely discover. At the foot of the mountain, you can visit the town of Goumenissa, famous for its brass bands, hosting more than 100 listed mansions, a historic square with the fountain, souvenir of the French Army, and impressive vineyards, in the middle of the homonymous Wine Zone. Impressive because of its architecture, its mountainous and elaborate gastronomy, the nature that surrounds it and the diamond-wineries. Further south towards Thessaloniki, the unique in Greece Pikrolimni. The only salty, non-coastal lake in Greece, a place of reproduction and wintering of water birds.

Monuments revealing centuries of history...

Besides having important archaeological remains, the Regional Unit of Kilkis holds perhaps the most important place among the areas that contributed to modern Greek history, especially at the beginning of the 20th century. The ruins of a large Macedonian city of the Hellenistic and Roman period which is believed to be the ancient Ioron lie at the northeast of the town of Kilkis, in the village of Palatiano. The four statues

found during the excavations at the Archaeological Site in Palatiano are displayed at the Archaeological Museum in Kilkis. In the excavation site, you will see their copies, ruins of buildings and temples as well as traces of the city cemetery. The two Heroes' Monuments of the late 1st century AD¹ are of particular importance. The city is estimated to have been inhabited since the 10th century BC, that is during the Iron Age, and was never abandoned until Roman times. It had a very strategic location and was protected by fortified walls. You should not miss paying a visit to the most important archeological site of the Regional Unit of Evros, which is about 45 km away from Kilkis. Evros was the home of Seleucus I Nicator, one of the successors of Alexander the Great and founder of the Seleucid dynasty. The excavations brought to light the ancient necropolis and its prehistoric city, which was inhabited from the 6th century BC¹ until the end of antiquity. Among the finds that prove the great importance of the ancient city and its contacts with the rest of Greece is the famous Kouros, exhibited at the Archaeological Museum in Kilkis. It is a life-size Cycladic-style statue. Inside the archeological site, in their original location you will see impressive Roman tombs, most of which are unfinished. Pottery, weapons, tools, jewelry, coins and figurines were found in the tombs, providing information about the burial customs of the time.

The archeological site of Colchis is located at the eastern part of the Regional Unit, on the east bank of the Gallikos river. Today's Colchis takes its name from the ancient city of Callico, which in Roman times was called Callicum. The settlement was founded during the 4th century AD¹ and is considered to have survived until the Turkish occupation. The excavations also brought to light an early Christian settlement.

The most important Byzantine monument is the one located above the village of Paleo Gynaikokastro. An imposing Byzantine castle, one of the most important fortifications of Macedonia, dominates in the area. It was built in the first half of the 14th century¹ by Andronikos III the Palaiologos, in order to protect Thessaloniki from the Serbs and any other potential danger from the North.

But at the end of the same century it was occupied by the Ottomans, along with the broader area. During the Ottoman period it declined and it stopped being used permanently. In the northeastern part of the castle you can see the citadel with the preserved three-level tower and a water tank that has been maintained in very good condition.

At the foot of the hill there is a ruined post-Byzantine church. South of the town of Kilkis and in the settlement of Saints Apostoloi, it has been tried to locate the ancient city of Moryllos and the Therapeutic Hospital of Asclepius, since the 1960s. Several ecclesiastical monuments date to the 19th century¹. Most of them are humble, yet, charming and beautiful appear in settlements and villages of the Regional Unit. A common example is the Holy Temple of St. George in Goumenissa, one of the most impressive temples in Central Macedonia, built between 1864-1869¹ at the expense of the residents and its architecture follows the type of Patriarchal Church of Saint Georgios in Istanbul and Saint Minas in Thessaloniki. Axioupoli and Gorgope, Skra, Filyria and Goumenisa, Griva, Stathis, Toumba, and Messias are the only historical testimonies of a bygone era.

In Goumenissa, there is also the Monastery of Panagia (Holy Mary) which was the reason to create the small city called after her name and is the main headquarters of the newly established Metropolis. It is thought to have been the catholic monastery, which in 1346 μ.Χ.¹ was granted an imperial gold bullion to the Monastery of Iveron on Mount Athos. The monastery gathered around the whole settlement of the area (Goumenissa) and soon developed into an important spiritual

center in Central Macedonia. In the foothills of Paikos, one can find two monasteries, the Holy Monastery of Saint Raphael, at an altitude of 600 m. overlooking the valley of Axios, in the area of Griva village and above the settlement of Pentalofos, at an altitude of 700 m. within the forest, the dynamic monastery (Holy Commune) of Saint Nicodemus of Mount Athos, farm of Simonos Petras Monastery of Mount Athos.

Legendary battlefields

To the east and next to Doirani Lake, the vast and imposing ridge of 60 km long and almost 10 km wide begins. The foot of the ridge is bathed by the waters of two lakes, Doirani and Kerkini in the Regional Unit of Serres, and on its steep slopes it hosts wonderful beech forests and picturesque villages. For those who might not have understood yet, we are referring to Mount mass Belles, Mount Kerkini. This special mountain on the Macedonian land, where the first German attack against our country, took place on the 6th of April 1941¹. In the past, the area was also the field of Klidi battle in 1014 AD¹, which proved important for the fall of the First Bulgarian Empire. From Doirani Lake and further west, to the slopes of Mt Paiko through the valley of the Axios river, you come across

the First World War battlefields. The Theater of Battles develops throughout the northern part of the Regional Unit. The innumerable monuments and Cemeteries of the Allied Powers today stand as points of remembrance and honor to thousands of Greek, British, French, Serbian, Italian and Russian soldiers who lost their life during that three-year war in Kilkis valleys. It is a path that one must follow to get to know this part of Greek History.

From Skra, part of the Theater of Battles, recorded in history since 1452¹ and even further west, you will see Mt Paiko. Although it stands in the shadow of the large mountains that surround it, it stands out for its great forest wealth. Skra is one of the villages on Mt Paiko, while Goumenissa is further to the south on the same mountain. The presence of the French in the region during World War I was important and had an impact on the daily life of the region and Central Macedonia in general. Their traces can still be found in the local culture and traditions today. Their initial military projects can be seen in the region even today. Their presence and sacrifices are still honored in the wider region.

Monuments and Cemeteries

The presence of the French troops is still reminded today by the well-known fountain at the central square in Goumenissa. Its impressive shape draws the attention. There used to be a tank in its place. In 1918¹ the French built the facade that survives to this day and bears the inscription «PASSER-BY, PAY TRIBUTE TO THE FRENCH SOLDIER». The same inscription in recent years is written in French. On the first kilometer on the road Goumenissa-Giannitsa, on the right side, a small tower, part of a catholic chapel, is still preserved. During the First World War there was a cemetery of French soldiers, who fell in the battles that their troops gave in the area or died of other causes. The burials amounted to 300. According to local tradition, after the end of the war, in the 1920s¹, the French state transferred the bones of the soldiers buried there to their homeland, or to Zeidelik cemetery in Thessaloniki.

In the area of the old Railway Station in Goumenissa, two kilometers north of Axioupolis, next to the Axios river, a cemetery was created, where about 880 soldiers who fell on the surrounding battlefields were buried. As it was the case in Kilkis cemetery, so in this cemetery the burials were transferred to Zeidelik or to France.

In the old Church of Saints Anargyroi in Pili at Axioupoli, in an abandoned settlement, there is a votive column for the French soldiers of the 148th French Regiment who were buried there. North of Axioupolis, in Fanos at Axioupoli there is a French votive column, dedicated to the French soldiers who died of diseases, hardships or were killed in the area during their stay at Skra at the Macedonian Front.

The French cemetery of the First World War in Goumenissa, which was abolished in the 1920s¹, is dominated by a small turret-chapel. It is located on the road Goumenissa-Giannitsa. In 1990¹ a French votive column was found in Kilkis and today it is placed at the western entrance of the City Hall. The following is written: «GLOIRE AUX SOLDATS MORTS POUR LEU PATRIE», that is, «GLORY TO THE SOLDIERS WHO LOST THEIR LIVES FOR THE HOMETLAND». In embossed form there is the date 1916¹, swords and cross-shaped badge.

In Kilkis there was even a French cemetery which had been set up near the Railway Station. A total of 335 French had been buried there from the battles in Kilkis, Serres and Doirani. It was abolished in the 1920s¹ and those buried there were transferred to the central cemetery of Zeitenlick in Thessaloniki and to France. The British Commonwealth also counted the losses of many thousands of soldiers from every corner. In Kilkis, the British Commonwealth Monuments and Cemeteries honor their presence and sacrifices.

Colonial Hill is the name of the British Monument dedicated to those who took part in the operations of the Macedonian Front during the First World War and especially to the thousands of dead soldiers of the Commonwealth, whose graves are unknown. A memorial monument was erected at the top of the hill near Doirani Lake and the British Commonwealth Cemetery. It consists of an obelisk with two lions and four columns placed around it bearing the names of the fallen. Designed in 1922¹ by Sir Robert Lorimer with sculptures by Walter Gilbert.

A little further and west of the village of Doirani, southeast of Doirani Lake, lies the British Military Cemetery. It was formed at the end of 1916¹ for the dead officers and hoplites who participated in the Doirani front and fought in the operations of May 1917¹ and September 1918¹. It includes 1338 burials of which 889 are recognized. Among the dead are a Frenchman and 45 Greeks. Doirani Cemetery was designed by the Scottish architect Sir Robert Lorimer in 1920.

Almost at the entrance to the city of Kilkis, one kilometer south of Christona, you can see the British Military Cemetery, designed by Sir Robert Lorimer and containing more than 700 burials. More than 600 of them are British soldiers and 29 are soldiers of other nationalities. However, only 676 are recognized. These are men who took part in the operations of the Doirani front mainly during the period 1917-1918¹, and others who died either while being treated in the military hospitals of the area or falling on the battlefields.

The British Military Cemetery in Polykastro lies in the west of the city of Kilkis and just before Axioupolis. It was created in September 1916¹ for the dead at the Doirani Front, initially with 500 burials, which increased when burials from other cemeteries were transferred there. The transfers began in 1919¹ and were completed in December 1920¹. Today, the British Military Cemetery in Polykastro includes 1,421 burials of British Commonwealth soldiers, 56 of which are unknown.

The Babel of the allied army races also included the Greek forces that measured and honored their own losses with Monuments and Greek Army Cemeteries. At the top of Ravine hill near the border settlement of Hamilos in the Municipality of Paionia, very close to the border, there is a monument that ends with a cross where the following sentence is written: «In memory of the Officers and Hoplites fallen for the Homeland - May 1, 1917¹». A marble monument was erected at the entrance of the village of Skra in honor of the Greek soldiers who fell in the homonymous battle in May 1918¹. In the 1990s¹ it was replaced with a

new monumental construction and in its place there are marble slabs with engraved names of Officers and Hoplites who fell in battle.

Moving towards east and arriving at Doirani Lake, inside the village of Doirani and near the building of the old railway station, there is a monument dedicated to the men of the 506th Infantry Battalion who fell in the deadly battle that took place in September 1918. Moving south and reaching Axioupolis, there was the Statue of Liberty. Originally located on the hill, where the post-Byzantine Church of Saint Dimitrios dominates the city, it was later moved to the central square of Axioupolis. It was created by the sculptor Demosthenes Papagiannis in 1926¹. The Statue displays Liberty in full body, with her head held high, her leg extended, holding an Evzonia who falls for the Homeland in her right hand and a parchment in her left.

In Doirani, returning again to the Greek cemetery of the fallen, west of the village, there is the statue of the winged Victory, a work by the great Greek sculptor Antonios Sohos. The Pan-Cretan Brotherhood of Macedonia in honor of the men of the Cretan division who fell in the Battle of Doirani erected a monument at the Railway Station in Mouria. It consists of a white marble column with engravings on the front, a laurel wreath and an honorary dedication.

On the hill of Agios Dimitrios, next to the old church of Axioupolis, there is a cemetery of Greek soldiers who fell on the battlefields of Ravine, Skra and the wider area. Additionally, in the area around the settlements of Skra and

Koupa there are cemeteries of Officers and Hoplites who fell in the battles that took place there. The Allied Monument in honor of the soldiers who fell on the Macedonian Front, during the First World War was erected on the 60th kilometer of the national road Thessaloniki - Evzonoi and a short distance from the city of Polykastro in 1977¹. It was erected at the expense of the allied countries of Greece, Great Britain, France, Serbia and Italy. It has a pentagonal shape; each side dedicated to one of the five countries.

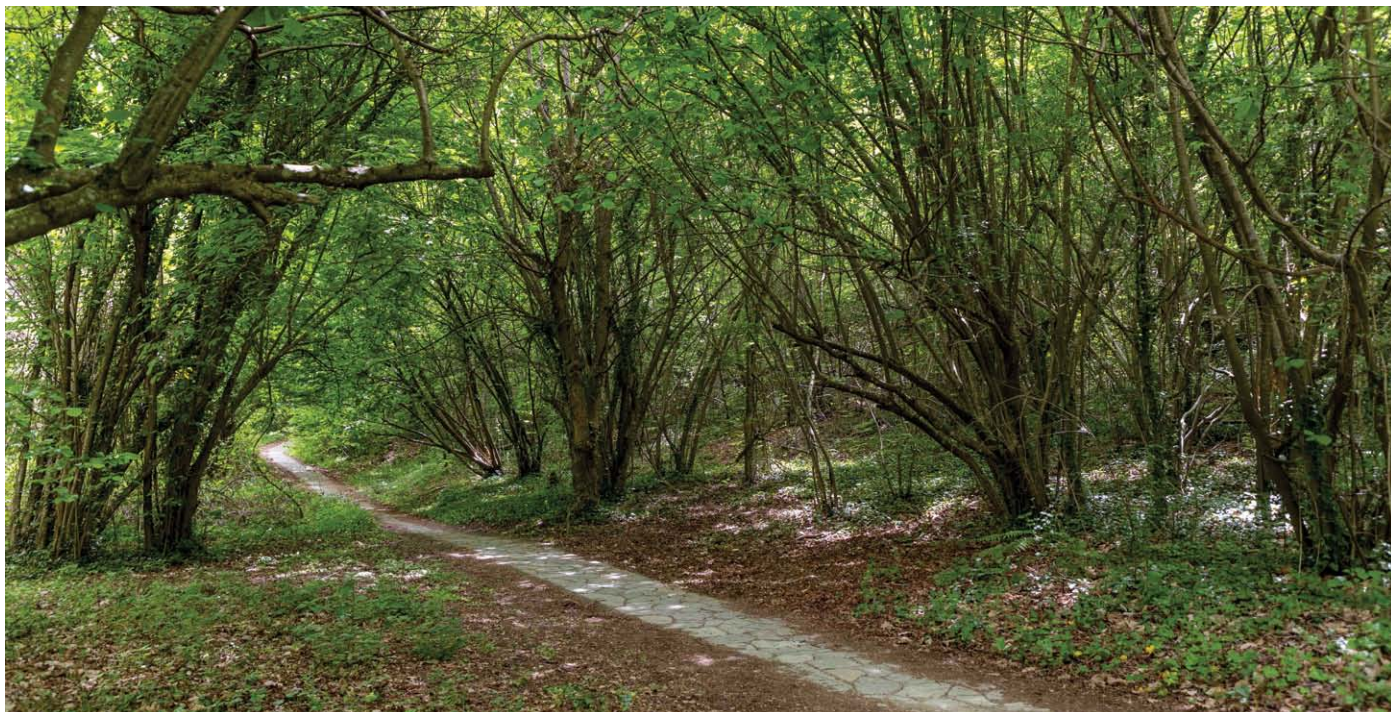
Paths and routes full of adventure

Hiking in the mountains of the Kilkis Regional Unit is diverse. Especially on Mt Paiko there is a 20-kilometre marked route, where the half marathon is held every year. There are also many other fordable routes, which are simply marked by the Forest Department in Goumenissa, and reach an altitude of up to 1650 meters. Easy hiking routes are designed even for children in view of mobilisation in nature, ecological awareness and conveying messages for the sustainability of the micro-ecosystem.

Walk along paths that you should not overlook. Take pleasure in wild strawberries during the summer and in wonderful chestnuts in autumn. On Mt Paiko the paths allow you to

cross streams and tributaries, springs, mountain lakes and waterfalls. Encounter more than 10 traditional and historical settlements with the oldest being of the 9th century, at altitudes exceeding 1200 meters. The largest chestnut forest in Greece, is there. Points of unique beauty of nature are the artificial Lake of Metallio, in Mega Rema, in the area of an older silver mine, as well as the emerald lake between Skra and Koupa, in the upper part of the Great Stream, forming an impressive waterfall, before its waters fall into the lake.

Respectively, Mt Beles in the North, shares the paths with the Regional Unit of Serres, military paths, remnants-souvenirs of the fierce wars that took place in the area, at an altitude of up to 2000 meters. There is also a spot that will captivate you with its rich waters and dense vegetation. Mt Belles waterfall, which rises to 18 meters from its base, is accessible from the settlement of Mourion Station. There are mountain biking routes in the mountains of Kroussia, Paiko and Belles, in Pikrolimni, and even on the Hill of Saint Georgios in the town of Kilkis. Equestrian and archery activities are offered at Kilkis Horse-Riding Club. Bird watching can be organized in the wider area of Lake Doirani, Pikrolimni and Mount Beles. In particular, at Doirani Lake, 90 acres of lakeside oak forest are considered a Protected Monument of Nature.

Kilkis of aromas and flavors

A unique mix of Macedonian, Pontian and Asia Minor flavors is what characterizes the gastronomy of Kilkis and composes its colorful cuisine. This special mix of Pontus, Thrace, Constantinople, Asia Minor, along with the indigenous Macedonian culture and the rich influences from Constantinople cuisine is pervasive in the culinary traditions of the whole region. The great cheese tradition of the region has been enriched by Pontian refugees and their techniques. Today these Pontian food products are a journey through time, even a journey through the words that have remained almost unchanged since the Homeric era. Gais, Solgun, Parcharotir, Paskitan are some of the products produced in the area. You should definitely try them and take with you when leaving. The important production of dairy and cheese products of Kilkis is the basis for a wide variety of flavors today.

At the same time, the area has the great honor to host within its borders the large and very impressive special wine zone of Goumenissa. The King of Greek winemaking, Xinomavro, has an honorary place in this zone. The wines of Protected Designation of Origin, produced within

the zone, soften deliciously with the small use of the local variety, Negosca. The wineries of the Regional Unit of Kilkis are located on the Axioupolis-Goumenissa-Filiria axis.

Some of them are open to visitors and those who love to discover modern and biodynamic wineries. It is pointed out that the area of Goumenissa is part of the Pella - Goumenissa Wine Route, one of the routes of the Wine Roads of Northern Greece. When visiting the area do not forget to try the local wines. We are sure that they will impress you.

Do something **GREAT.**

Scan me!

www.visit-centralmacedonia.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

European Union
European Regional
Development Fund

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Ε.Π. Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

REGION OF CENTRAL MACEDONIA

MANAGING AUTHORITY
O.P. Region of Central Macedonia

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Co-financed by Greece and the European Union